

Píseň: EZ219 - Hory, doly, stráně, 1. - 5. sloka + **modlitba;**
Oddíl k výkladu: Gn 1, 1 - 2, 3

Milí přátelé,

na posledním setkání jsme se věnovali biblickému přechodu od mýtů k pověstem. Tedy od příběhů nadhistorických a všehistorických k příběhům konkrétních, neopakovatelných dějin.

Tímto přechodem či zlomem je v Gn 11 rodokmen.

Rodokmen, který ukazuje kontinuitu Božího vedení a naděje pro člověka. Tedy že Bůh nejedná „zlomově,“ natožpak „zkratově.“ Nýbrž tak, aby člověk mohl rozumět. Postupně odhaluje a dává poznat, aby člověk mohl pochopit a poznat. Aby člověk vždy mohl vidět, k čemu míří lidské jednání. A k čemu míří Boží vůle.

Již Abramův otec s ním i celou rodinou vyrazil z Uru do Kenaanské země (= Zaslíbené země). „Jen“ skončil v Cháranu. Abram bude tedy „jen“ pokračovat v této cestě.

Žánr

Zatímco příběhy Gn 1-11 se dotýkají, oslovují každého člověka, příběhy Gn 12 a dál již nemusí. Právě pro změnu žánru.

Prvních jedenáct kapitol má v první řadě dvojí funkci: 1) připravuje „scénu světa.“ Vysvětluje, proč je na světě spousta různých národů a jazyků. Ba vůbec různých lidí. Protože to tak chtěl Bůh. Aby člověk „pouštěl od svých úmyslů“ (Gn 11, 6).

Proč je na světě to, co pojmenováváme jako zlo. Protože člověk obvykle neposlouchá Boha, nýbrž sebe (Gn 3, Kain a Ábel, Potopa světa i Stavba města a věže). Tedy že člověk si raději vybere následování své vůle před vůlí Boží. A tak se stává svévolníkem - opakem věrného Stvořiteli.

Stejně i příběh stvoření světa se dotýká každého. Každý člověk se, dříve nebo později, ptá, kde se vzalo „něco.“ Ptá se po smyslu života. Ať už svého, svých bližních, svých nepřátel nebo života obecně. Proč je něco a ne nic - takovou otázku si klade i moderní fyzika.

2) Zároveň to nejsou příběhy, které bychom mohli naznačit jedním bodem na časové ose. Nestaly se jen jednou. Ba dokonce se v této konkrétní podobě možná nikdy nestaly. Asi jako Červená Karkulka - přesto má ve své zvěsti všedějinou pravdu.

Tak tyto příběhy odpovídají na nejzákladnější lidské otázky. Tím, že staví člověka do světa, který není kosmickou loterií, nýbrž světem smysluplným a chtěným z rozhodnutí dobrého a všemohoucího Stvořitele.

Je to Bůh, kdo udržuje časoprostor i kvarkové vazby uvnitř částic atomu. Teologie pojmenovává toto dění jako creatio continua (pokračující (s)tvoření). Je to Bůh, kdo každý den vytváří novou možnost následování Boží vůle. A odklonu od vůle své - od svévole.

Tak jsou těmto úvodním kapitolám podobné další „všelidské“ či obecné žánry: Poezie (zejm. kniha Žalmů) a mudrosloví (zejm. Přísloví a Kazatel). Těmto biblickým spisům v základním významu obvykle rozumí většina lidí již na první přečtení.

U Gn 1-11 je porozumění trochu náročnější, zejména kvůli dobovému kontextu a užitým symbolům. Avšak základu těchto příběhů (svět není náhoda, někdo ho stvořil; toho máme poslouchat a budeme se mít dobře; vražda, závist, hněv a lež jsou špatně atd.). Proto jsou židy doporučovány tyto kapitoly ke studiu až po třicátém roce života.

Tím složitější je pak situace, když uprostřed žánrů mýtů nalezneme řadu dalších podžánrů - příběhy (narativy), rodokmeny (různého typu) atd.

Avšak i to je hlubokým evangeliem, Boží dobrou zprávou, pro člověka: Pokaždé, když se zastavíme a z odstupu zhodnotíme, jaký žánr je nyní před námi, jsme o krok blíže pravdě. Jsme o kousek svobodnější. Ať už při studiu literatury, sledování filmu nebo v obchodním domě. Pokud si uvědomíme, že např. již nediskutujeme, ale hádáme se (změna žánru!), jsme Hospodinovým osvícením osvobozeni k volbě náležitých prostředků.

Jaký je svět?

Základní zvěstí úvodu Písma je, že svět je stvořen a udržován jako dobrý (zejm. Gn 1). Je to člověk, kdo vpouští do světa to, co pojmenováváme souhrně jako zlo: Sobectví, osobní zisk, svévoli, život na úkor druhých, neposlušnost, neochotu se podřídit vyšším principům a pravidlům, vraždění, lži, zneužívání i nejbližších atd.¹

Svět je však i nadále dobrý. Je dobrým místem k životu. Je časoprostorem všudypřítomné Boží milosti. V každém okamžiku se člověk může přidat k Hospodinu podřízením se, poslušností jeho vůli. Následováním a přízpůsobením sebe Boží moudrosti, prozřetelnosti, řádům Božího světa. Což však znamená vzepřít se vůli vlastní - a často také dalších lidí.

Čímž však vytváříme lidskou sféru dobrou, ačkoli náročnou, pro všechny bez jediné výjimky.

Zároveň však biblické mýty překračují mýty ostatních kultur a dokonce i žánr pohádek. Gn 1-11 si nehrají na to, že vše bude vždy dobré. Že každý příběh skončí dobře. Že to nakonec zvládneme. Že si poradíme. Tak pohádky. Tak přírodní mýty.

Bible na rovinu a syrově vykreslí, že mnoho příběhů končí utrpením. Končí špatně - alespoň ve svém částečném konci. Člověk se vyhnal z Boží intimní blízkosti v zahradě. A činí tak znovu a znovu jen pro to, že zakázané je pro něj lákavé. A proč odolávat sobě samému?

Bratr vraždí bratra - a končí jako vyhnanec. Celý svět je utopen pro své zlo. Město i věž jsou zbořeny, a lid, který chtěl táhnout za jeden provaz, být jedné mysli, je rozptýlen po světě. To vše je nám dobře známé z historie lidstva i našich osobních historií.

Avšak Bible překračuje také samu sebe - zejména v Gn 1-11. Překračuje lidské žánry a pohledy. Není totiž deskripcí (popisem) z lidského pohledu. Nebo alespoň ne jenom. V tom všem zní a

¹ Srovnejme např. s mýty řeckými. Ještě že ten Prometheus ukradl ten oheň z Olympu! Ještě že se Zeus a další potomci titánů právě titánům vzepřeli a povraždili je! Jak odlišná zvěst...

jedná také Stvořitel světa. Jakkoli je to nevysvětlitelné a nakonec nepochopitelné.

Každý ten příběh ukrývá také potencialitu k dobru. A zaslíbení dobrého konce - jakkoli jde až o konec úplný a naprostý. Někdy je však tato potencialita využita již v běhu lidských příběhu, tedy dějin: Kain se za svou vinu kaje, narozdíl od svých rodičů. Doznává, že se provinil a je připraven nést trest. Proto nakonec našel novou rodinu a založil město - ačkoli stále v exilu. Ze zatopeného světa je zachráněna hrstka, aby nesla pochodeň Božího pokračování dál. Lidstvo je rozptýleno, aby se rozrůznilo, a tak se naučilo upouštět od svých úmyslů. A nebo alespoň stavělo bariéru těm nejhorším lidským úmyslům.

A člověk vyhnáný ze zahrady? Tedy člověk určený k lopotě v potu tváře, nerovnému vztahu mezi mužem a ženou a zneužívající své vlastní potomstvo k zakoupení Boha? Dostává na cestu oblečení, ba kožené - připomínku všudypřítomné Boží milosti.

Proto je svět hluboce dobrý, krásný, bohatý, plastický a zajímavý. A zároveň plný vražd, lží, podvodů, zrady, zneužívání, sebevyvyšování a ponižování druhých. Avšak to druhé být nemusí - to je jen z lidské iniciativy, z lidského rozhodnutí, z lidských chyb.

Tak je již Gn 1-11, tak Písmo, a tak celé křesťanství i židovství ve zvláštním napětí: Nikdy není hotovo. Vždy zni nějaké ale. Svět je stvořen jako dobrý, ale člověk ho křiví a ničí. Mezi lidmi může být Boží království - ale většinou není. Proto je slovo Boží milosti prázdné a bezcenné bez slova Božího soudu². A Boží soud není možné pochopit správně bez slova Boží milosti. Proto zní vždy znovu obojí společně.

I to je zvěst Gn 1-11. Zvěst, která se objevuje znovu a znovu na takřka každé straně Písma: Lidský svět nemusí být takový, jaký je. Může být lepším. Může být velice blízko světu dobrotivému, milostivému, milosrdnému a pokojnému. Tedy světu trvalého sabatu, sedmého dne.

Shrnutí

² Srv. jak mluví o tzv. „laciné milosti“ Dietrich Bonhoeffer.

Příběhy Gn 1-11 zvěstují, jak málo na člověku záleží. V iluzi své moci je člověk mocný ničit a škodit - zejména sobě, ale také bližním. Ale nic podstatného změnit nedokáže. Svět vznikl bez nás. Zničit ho nemůžeme. I kdybychom si zničili tuhle planetu, zničili bychom stejné, jako bychom zničili zrnko prachu na ní.

Narodili jsme se bez vlastního přičinění. Svět byl zatopen právě pro lidské zlo - tedy neposlušnost a vzpurnost Božímu řádu a moudrosti. I ten Noach byl zachráněn jen proto, že „na něj Hospodin pamatoval“ (Gn 8, 1). Jinak by zemřel - ačkoli v posvátném prostoru záchranné archy.

Člověk tedy má upřednostňovat Boží obraz v sobě (Gn 1, 27) před vlastní vůli. Protože ta nakonec rozhoduje všechno podstatné, ale překvapivě často i detaily a maličkosti všedních dnů. Člověk má upozadovat, krotit a umenšovat svou pokřivenou přirozenost. Tím, že bude vždy znovu a lépe poznávat Boží řády (morální, společenské i přírodní) a přizpůsobovat sebe jim. Nikoli vnější svět sobě.

Písmo tak ukazuje velmi prostý pohled na svět, zejména jeho lidskou dimenzi („anthroposféru“): V celém vesmíru i ve všedním životě jednotlivce platí řády, které zavedl milosrdný Stvořitel. Tyto řády jsou poznatelné a z milosti Boží také v mnohém naplnitelné. Pokud se jimi člověk poslušně řídí, je požehnáním pro všechny národy země (Gn 12, 2+3). Tak se má člověk učit vždy vyšším řádům, má objevovat vždy vyšší řády, až se nakonec řídí skutečně Stvořitelovými. Ačkoli jak to dopadne drží v ruce vždycky Stvořitel. Aby člověk nepropadl stejným iluzím, jako když stavěl město a věž v Babel.

A nebo se člověk rozhodne řídit řády jinými - obvykle svými. A tak je vzpurným, neposlušným tvorem, který ve své hlouposti ignoruje objektivní řád světa. Že svět je nějaký. A žádný člověk na tom nic nezmění. Takovým rozhodnutím vnáší lidé do světa chaos, tak utrpení, tak zlo.

DíkyBohu je však i chaos jen silou tohoto vesmíru, a tak podléhá síle, která je na tomto světě nezávislá. Nakonec.

Další části Písma jsou pak konkrétními vyprávěními o lidské snaze Boha následovat. Jak se to občas daří, avšak častěji člověk selhává. Také o lidských snahách Bohu se vyhýbat, neposlouchat ho, ani mu nenaslouchat. A jen ho využívat, když mi teče do bot. A kam takové postoje vedou.

Různým lidem jsou tak blízké různé biblické spisy. To je v pořádku a má to tak být (Gn 11, 1-9!). A různým lidem zůstanou různé biblické spisy obtížně pochopitelnými. Tak to má být. Stejně Písmo je tu pro miliardy lidí.

Nejde tedy o znalost kompletní Bible. V Božích očích vítězí vždy kvalita nad kvantitou. Stačil jeden bezhříšný Ježíš, aby nás vykoupil. Tak je lepší znát dobře jeden spis, správně mu rozumět a své pochopení vytrvale prohlubovat než hlavně přečíst celou Bibli. Dokonce jeden příběh by stejným způsobem často stačil - zejména z Gn 1-11. Protože s přibývajícimi znalostmi a prohlubujícím se pochopením člověk objevuje, jak málo ví, zná a chápe. Avšak další oddíly vždy pomáhají pochopit šířeji, hlouběji a správněji.

Tak to má být. Aby na konci každé cesty zůstaly člověku otevřené dveře pro přijetí Stvořitelova pohledu. Dveře, otevřené pro poslušnost Božím řádům, které jsou tak moudré a dokonalé, že je nelze nikdy ani plně pochopit. Ale přitom vždy vedou k dobru a pokoji.

Píseň: EZ219 - Hory, doly, stráně, 6. sloka + **modlitba Páně**
Rozhovor